

Skutečnost je přítomný okamžik

přeloženo z anglického originálu **Reality is the Present Moment**, © 2001 Michael Eido Luetchford

Všichni buddhističtí mistři vždycky tvrdili, že skutečnost je přítomný okamžik – tady a teď. Tihle učitelé prohlašují, že pravda tohoto světa spočívá prostě v tom, že vesmír existuje v tomto čase a na tomto místě.

Když podobný výrok slyšíme, mlhavě nás napadne – hmm. Ale co vlastně tím výrokem myslí? Co je přítomný okamžik? Jak dlouho trvá? Má nějakou délku? Například jaká část toho, co říkám, je přítomný okamžik, a čím to je, že i když buddhističtí mistři mohou vyslovit takový konečný výrok, my máme z přítomnosti pocit, že je to taková nejasně definovaná věc? Běžné chápání přítomnosti znamená něco jako "teď někdy".

Ale buddhističtí mistři jdou dál – nespokojují se s pouze s tím, že něco nejasného vysloví. Například v kapitole Genjo Koan v Shobogenzo mistr Dógen vysvětluje, že:

“Hořící dřevo se stává popelem; nikdy se nemůže vrátit zpět do stavu hořícího dřeva. Nicméně neměli bychom zastávat ten názor, že popel je svou budoucností a hořící dřevo je svou minulostí. Pamatujte, že hořící dřevo přebývá na místě hořícího dřeva v dharmě. Ačkoli má minulost a budoucnost, minulost a budoucnost jsou odříznuty. Popel existuje na místě popela v dharmě.”

Tady chce mistr Dógen zdůraznit, že přítomný okamžik je okamžitý, odříznutý od minulosti a budoucnosti. Opět - tohle není těžké si přečíst - ale může něco takového být pravda? Žijeme opravdu v situaci, kde každý okamžik je odříznut od všech ostatních okamžiků? Většina lidí něčemu takovému těžko uvěří. Buddhističtí mistři nás nabádají, abychom cvičil zazen a zažili tak pravou povahu skutečnosti - a právě odtud pochází buddhistická víra.

Jeden z důvodů, proč lidé považují za tak obtížné tomuhle věřit, je to, že ačkoliv jsme už seznámeni s tímto přesvědčením buddhistických mistrů všech dob, moderní doba má jiné náboženství – a sice vědu. V náboženství vědy věříme v absolutní moc příčiny a následku. Všechno má svou příčinu - a věda se snaží najít spojovací články mezi příčinami a jejich účinky. Obvykle pomocí matematických rovnic a teorií.

Pokud považujeme vědu za náboženství byt' jen chvíli, čili za něco, kde jsou určitá přesvědčení, na základě kterých jednáme v každodenním životě, pak můžeme zjistit, že věda má několik opravdu základních přesvědčení, bez kterých nemůže existovat. Jedno z těchto přesvědčení je to, že přítomnost je bod v linii času. Čas je skutečná věc, která, jako ručičky hodinek, neustále pokračuje z minulosti do přítomnosti a budoucnosti. Přítomnost je prostě jenom bod, kde se zrovna nacházíme na probíhajícím pásu času. Pokud tato skutečnost není pravdivá, pak má věda velký problém. Pak by to znamenalo, že vědecký světový názor nezapadá do opravdové zkušenosti.

Další ze základních přesvědčení vědy je to, že vesmír, tento prostor kolem nás, je něco reálného a odděleného od času. Samozřejmě že to tak je, řeknete. Když použijeme tyto dvě přesvědčení, věda vytvořila důvěryhodný obraz světa, který je vtištěn do světového názoru každého moderního člověka, ať už si to uvědomujeme či nikoliv. Tento názor je silný, protože, jak se zdá, funguje.

Když věříme v pokračující linii času, která plyne z minulosti do přítomnosti a dále do budoucnosti, stane se pro nás velmi snadné konstruovat mentální obrazy světa, konstruovat teorie o tom, jak svět funguje.

A protože tyto teorie, teorie Newtona a Darwina, jak se zdá, popisují naše opravdové situace velmi dobře, věříme, že jsou pravdivé. Věříme v náboženství vědy.

Ale v posledních letech, v oblastech, kde se vědci snaží vytvořit nové teorie o vesmíru, v oblastech jako je subatomová fyzika, se tyto dlouho tradované názory zřejmě začínají rozpadat. Už nám moc dobře nedokážou vysvětlit povahu tohoto světa. Ve většině oblastech vědy takový problém neexistuje, a věda pokračuje tak, jak to dělala stovky let, v tom, že nám dává nové způsoby, jak popsat fungování světa.

Ale ačkoli oblast atomové fyziky působí na mnoho lidí nepochopitelně, účinek této bezvýhodné situace v tom, jak vysvětlit povahu skutečnosti, bude obrovský. Ve skutečnosti to za padesát nebo sto let změní způsob, jak moderní lidé chápou svět okolo sebe a sebe sama.

Co to máš společného s mistrem Dógenem a s buddhistickou vírou, že skutečnost je přítomný okamžik?

Našli jsme spojovací článek mezi tím, na čem trvá buddhismus v otázce povahy skutečnosti a tím, co říká věda. Ten spojovací článek je jeden člověk. David Bohm. Více než 50 let byl jedním z předních teoretických fyziků na světě. Už nežije, ale napsal několik knih o povaze problémů, kterým čelí vědci a popsal své vlastní řešení těchto problémů.

Přečtu vám některé z jeho závěrů z knihy, kterou napsal a nazval "Myšlení jako systém". Tato kniha je v podstatě o způsobu, jakým nám naše myšlenky připadají reálné. Když Bohm studoval fyziku, narazil na skutečnost, že každodenní vědecký koncept času, který všichni považujeme za samozřejmý, nemůže plně vysvětlit základní povahu skutečnosti. David Bohm si uvědomil, že vědci začali zaměňovat koncepty, které používají k popisu reality za realitu samotnou. Když David Bohm například mluví o čase, říká:

Vždycky bereme čas jako nějakou samozřejmost. A taky bereme jako samozřejmost názor, že všechno existuje v čase. Neuvědomujeme si, že čas je abstrakce a reprezentace, ale věříme, že čas je něco skutečného a že všechno existuje v čase, včetně myšlení.

Ale je jasné, že - psychologicky vzato - a možná nakonec na nejhlubší úrovni také fyzicky - nemůžeme používat čas jako podstatu. Spíš je onou podstatou okamžik teď, protože vše minulé a budoucí, které kdy poznáme, jsou v tomto okamžiku. Minulost a budoucnost jsou teď, pokud zanechaly jakékoliv dojmy, cokoliv se stalo, je teď. A naše očekávání jsou teď. Tak bychom mohli říct, že teď je základní bod.

Samozřejmě David Bohm říká mnoho dalších věcí ve své knize, ale už to, že co tady říká, je v souladu s buddhismem, je skvělý a úžasný fakt. Protože to znamená, že jeden člověk byl schopen prorazit slepou uličku v atomové fyzice a jeho závěr je tentýž jako závěr buddhismu.

Nicméně jak dospívá k závěru o fundamentální povaze času, David Bohm překročil hranice vědy. A když to udělal, čelil silnému odporu a nedůvěře ze strany mnoha vědeckých kolegů. Tvrdit, že čas neexistuje tím způsobem, který známe, je ve vědeckém světě kacířství. Ale David Bohm je velmi upřímný vědec, a tak se k tomuto závěru musel přihlásit.

Kromě konceptu času David Bohm píše také o povaze pravdy nebo samotné skutečnosti, což je další ústřední téma ve vědeckém výzkumu.

David Bohm používá slovo pravda stejným způsobem, jakým používáme slovo skutečnost. Používá spojení *co je* nebo *to, co je*, stejně jako my používáme slovo Dharma.

Myslím, že myšlenka, že existuje abstraktní pravda – někde, nějak, a že tam sedí a čeká, abychom ji popadli, je stejná jako myšlenka o konečném poznání. Pravda je něco živějšího. Musí to být ten druh pohybu, který sám sebe neklame. A kromě toho musí zapadnout do, splýnout s "tím, co je". Pravda je druh vnímání a současně akce. Pravda není informace o tom, co je. Spíše je to klíčový faktor v tom, co je.

Zdroj pravdy musí být jako zdroj vhledu – za tím, co je schopno pojmout myšlení.

Pravda nepoletuje někde abstraktně, ale pravda vlastně je. To znamená, že pravda je faktor v uskutečňování. Pravda se setkává s tím, co je a dotýká se toho, co je. Pravda je součástí toho, co je. Pravda je pohyb nebo čin v rámci toho, co je. Ona vlastně je.

Vnímání pravdy je vlastní akt, který mění věci. Není to pouze tak, že by to byla pravda o něčem, co by bylo odlišné.

Mám na mysli projevy pravdy okamžik za okamžikem. Pravda je samotná akce okamžik za okamžikem.

Můžete vidět, jak podobné tomu, co David Bohm říká, je to, co učí Nishijima Roshi a co učil mistr Dógen. Pro mě to znamená, že nakonec moderní věda bude schopna uskutečnit základní povahu skutečnosti. To je velmi důležitý fakt. To potvrzuje a verifikuje učení buddhismu.

A současně buddhismus může lidem ukázat způsob, jak zažít skutečnou povahu reality. Když cvičíme zazen a tiše sedíme naproti zdi, můžeme poznat pravou povahu skutečnosti, pravou povahu času intuitivně, celým naším tělem a myslí. Můžeme přijmout myšlenky Davida Bohma jako součást buddhismu a můžeme k nim přidat další, rozšířit je a použít je, abychom podpořili učení buddhismu.